

Original Article

Effect of aqueous and alcoholic extracts of *Ziziphora clinopodioides* on apoptosis and alteration of caspase-3 and caspase-9 gene expression in anterior horn neurons of the spinal cord after sciatic nerve compression in male rats

Iman Abdolamir Abdolsamad Halaf^{ID1}, Maryam Tehranipour^{ID1*}, Homa Mahmoodzadeh Akharat^{ID1}

ABSTRACT

Background and Aim: Caspase family genes promote degeneration and are involved in apoptotic processes. The *Ziziphora clinopodioides* from the mint family (Lamiaceae) is one of the plants strong with anti-inflammatory effects and involved in the process of nervous system repair. The present study aimed to determine the effects of aqueous and alcoholic extracts of *Ziziphora clinopodioides* on apoptosis and alteration of caspase-3 and caspase-9 gene expression after sciatic nerve compression in male rats.

Materials and Methods: In the present study, 24 male Wistar rats weighing 200-250 g were randomly assigned to four groups (n=6 in each group): control, compression, treatment with aqueous, and treatment with alcoholic extracts at a dose of 75 mg/kg. The extract was injected intraperitoneally on compression day and seven days later. After 28 days, samples were taken from the lumbar spinal cord subsequent to performing the perfusion method, and the samples were studied in two ways. Thereafter, in each group, total RNA was extracted from the lumbar spinal cord, cDNA was synthesized; subsequently, the expression changes in caspases-3 and caspases-9 were compared.

Results: Based on the results, the number of neurons significantly decreased in the compression group, as compared to that in the control group, and demonstrated a significant increase in the aqueous extract group, in comparison with the compression group. Furthermore, the amount of caspases-3 and caspases-9 expression increased significantly in the compression group, compared to that in the control group. Moreover, caspase-3 and caspase-9 gene expression increased in the aqueous extract group, as compared to that in the compression group ($P<0.001$).

Conclusion: It seems that, the extract of *Ziziphora clinopodioides* has neuroprotective effects due to its antioxidant and anti-inflammatory properties, as well as phenolic and flavonoid compounds, such as pulegone.

Keywords: Apoptosis, Degeneration, Neuron, *Ziziphora clinopodioides*

Citation: Abdolsamad Halaf IA, Tehranipour M, Mahmoodzadeh Akharat H. [Effect of aqueous and alcoholic extracts of *Ziziphora clinopodioides* on apoptosis and alteration of caspase-3 and caspase-9 gene expression in anterior horn neurons of the spinal cord after sciatic nerve compression in male rats]. J Birjand Univ Med Sci. 2021; 28(3): 222-235. [Persian]

DOI <http://doi.org/10.32592/JBirjandUnivMedSci.2021.28.3.101>

Received: March 8, 2021

Accepted: August 9, 2021

¹ Department of Biology, Islamic Azad University, Mashhad Branch, Mashhad, Iran

***Corresponding author:** Department of Biology, Islamic Azad University, Mashhad Branch, Mashhad, Iran

Tel: +989155110370

E-mail: maryam_tehranipour@mshdiau.ac.ir

بررسی اثر عصاره‌های آبی و الکلی گیاه کاکوتی (*Ziziphora clinopodioides*) بر روند آپوپتوز و تغییر بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ نورون‌های شاخ قدامی نخاع پس از کمپرسیون عصب سیاتیک در رت‌های نر

ایمان عبد الامیر عبد الصمد حلاف^۱، مریم طهرانی پور^{۱*}، هما محمودزاده آخرت^۱

چکیده

زمینه و هدف: ژن‌های خانواده کاسپاز باعث پیشرفت دژنراسیون شده و در روندهای آپوپتوزی نقش دارند. گیاه کاکوتی با نام علمی *Ziziphora clinopodioides* از خانواده نعنائیان (Lamiaceae) دارای اثرات ضد التهابی قوی می‌باشد. این پژوهش به منظور تعیین اثرات عصاره‌های آبی و الکلی گیاه کاکوتی بر روند آپوپتوز و تغییر بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ پس از کمپرسیون عصب سیاتیک در رت‌های نر انجام شد.

روش تحقیق: در این مطالعه تجربی ۲۴ سر رت نر نژاد ویستار با وزن ۲۵۰-۲۰۰ گرم به صورت تصادفی به ۴ گروه ۶ تایی (کنترل، کمپرسیون و تیمار با عصاره‌های آبی و الکلی با دوز ۷۵ mg/kg) تقسیم شدند. تزریق عصاره به صورت داخل صفاقی در روز کمپرسیون ۷ روز بعد انجام شد. بعد از ۲۸ روز و انجام پرفیوژن از نخاع ناحیه کمری نمونه‌برداری گردید و نمونه‌ها در دو مسیر مورد بررسی قرار گرفتند. سپس در هر گروه از قطعه کمری نخاع، Total RNA استخراج و cDNA سنتز گردید و سپس تغییرات بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ مقایسه شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که تعداد نورون‌ها در گروه کمپرسیون نسبت به کنترل کاهش معنادار و در گروه عصاره آبی نسبت به کمپرسیون افزایش معنادار نشان داد. میزان بیان ژن کاسپاز ۳ و ۹ نیز در گروه کمپرسیون نسبت به کنترل افزایش معنی‌داری داشته است. در گروه تیمار با عصاره الکلی میزان بیان ژن کاسپاز ۳ و ۹ نسبت به گروه کمپرسیون افزایش معناداری نشان داد ($P < 0.001$).

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد که عصاره گیاه کاکوتی به‌علت داشتن ترکیبات فنلی و فلاونوئیدی مانند پولگون دارای اثرات حفاظتی بر سیستم عصبی بوده که می‌تواند ناشی از خواص آنتی اکسیدانی و ضد التهابی در عصاره این گیاه باشد.

واژه‌های کلیدی: آپوپتوز، دژنراسیون، نورون، کاکوتی

مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۴۰۰؛ ۲۸(۳): ۲۲۲-۲۳۵.

دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۸ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۸

^۱ گروه زیست شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، مشهد، ایران

*نویسنده مسئول: گروه زیست شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، مشهد، ایران

آدرس: مشهد- دانشگاه آزاد اسلامی (واحد مشهد)- دانشکده علوم- گروه زیست شناسی

تلفن: ۰۹۱۵۵۱۱۰۳۷۰ پست الکترونیکی: maryam_tehranipour@mshdiau.ac.ir

مقدمه

کاسپازها جزء خانواده سیستئین پروتئاز هستند که نقش محوری در شروع و فاز اجرایی آپوپتوز ایفا می نمایند. به دنبال فعال شدن این آنزیم ها روی سوبستراهای خاصی عمل و تغییرات بیوشیمیایی و مورفولوژیک در سلول آپوپتوتیک ایجاد می نمایند. خانواده کاسپازها در پستانداران دارای ۱۴ عضو است (۱). تمام کاسپازها دو مشخصه مهم مشترک دارند، یکی این که سیستئین پروتئاز هستند (حاوی جایگاه فعال سیستئین می باشند) و دارای توالی پنتاپپتیدی حفظ شده OACXG، دوم این که در سوبسترا، پیوند پپتیدی بین ریشه آسپاراتات با اسید آمینه بعدی را می شکنند (۱). نورون ها تحت تأثیر عوامل فیزیکی، شیمیایی و پاتولوژیک دچار صدمه می شوند و تخریب (دژنراسیون) آن ها یک صدمه دائمی محسوب می شود (۲). هنگامی که یک عصب قطع می شود، ارتباط آکسون با جسم سلولی قطع شده و قطعه دیستال آن از محل ضایعه تا انتها شروع به دژنراسیون هم زمان می کند. به علاوه دژنراسیون تا G اولین گره رانویه به سمت پروگزیمال نیز ادامه می یابد که این فرایند را دژنراسیون والرین می گویند (۲). چنانچه میزان تخریب بخش پروگزیمال شدید باشد، اثرات ضایعه رو به عقب به سوی جسم سلولی توسعه یافته و سبب دژنراسیون مرکزی (تخریب جسم سلولی) می شود، اجسام نیسل شکسته شده و در سرتاسر سیتوپلاسم پراکنده می شود که این فرایند را کروماتولیز گویند. همچنین هسته از موقعیت مرکزی خود به سمت محیط سلول تغییر مکان می دهد و جسم سلولی به دلیل تغییرات اسمزی متورم می شود (۳). اگرچه نورون ها عموماً پس از تولد فاقد قدرت تکثیر می باشند؛ اما می توانند در مقابل درجات معینی از ضایعات مقاومت کرده و بهبود یابند. اگر یک فیبر عصبی قطع شود هم در اعصاب محیطی و هم در اعصاب مرکزی تغییراتی ایجاد می شود که در صورت شدید بودن این تغییرات گاهی منجر به مرگ سلولی از نوع آپوپتوز می شود (۴). استفاده از ماده ای که در این مرحله بتواند شدت ضایعات را کاهش دهد و یا به روندهای التیامی شدت ببخشد، می تواند راه گشای بسیاری از مشکلات عصبی باشد. در این زمینه بهره جویی از عصاره های گیاهی به علت طبیعی بودن و نداشتن اثرات جانبی بر

عملکرد سایر دستگاه های بدن مورد توجه اکثر محققان می باشد. یکی از گیاهانی که در روند ترمیم سیستم عصبی نقش دارد، گیاه کاکوتی است. کاکوتی با نام علمی *Ziziphora clinopodioides* از خانواده نعنائیان (*Lamiaceae*) می باشد و گیاهی است علفی، یک ساله، دارای ساقه کوتاه به ارتفاع ۱۵-۵ سانتی متر و برگ های نوک تیز و باریک که در اغلب نواحی ایران پراکندگی دارد (۵). گیاه کاکوتی دارای خاصیت آنتی اکسیدانی و ضد التهابی است که متول موجود در گیاه کاکوتی به طور اختصاصی تولید ۳ مدیاتور اصلی التهاب توسط مونوسیت ها را مهار می کند (۶). وجود متول دارای اثر ضد التهابی بوده که این ترکیب اثر خود را از طریق توقف تولید پیش التهاب های بیوشیمیایی مثل لوکوترین و پروستاگلاندین اعمال کرده و نیز آزاد سازی هیستامین و دیگر میانجی های آلرژیک را مهار می کند. همچنین متول موجود در عصاره هیدروالکلی گیاهان خانواده نعنائیان خاصیت آنتی اکسیدانی اثبات شده ای دارد. مطالعات نشان داده اند که با افزایش فعالیت آنتی اکسیدانی ترکیب GSH و آنزیم GSH-Px و GR در گروه های حاوی متول باعث کاهش میزان سیتوکین های التهابی مانند فاکتورهای نکروز کننده توموری آلفا ($TNF-\alpha$)، اینترلوکین یک بتا ($L-1\beta$) و اینترلوکین ۶ ($L-6$) جلوگیری می نماید (۷). کاکوتی حاوی غلظت بالایی از آنتی اکسیدانت ها می باشد که این گیاه حاوی بالاترین ترکیبات فنولیک و فلاونوئید است که فلاونوئیدها از طریق چلاته کردن یون های فلزی فعالیت آنتی اکسیدانی خود را اعمال می کنند. با توجه به اثرات ضد التهابی و آنتی آپوپتوزی عصاره این گیاه احتمال می رود که بتوان از آن جهت کاهش شدت ضایعات عصبی و یا بهبود روند ترمیم استفاده نمود (۸). بر این اساس این تحقیق با هدف بررسی اثر حفاظت نورونی عصاره هیدروالکلی کاکوتی بر روند آپوپتوز و تغییر بیان ژن های کاسپاز ۳ و ۹ نورون های شاخ قدامی نخاع پس از کمپرسیون عصب سیاتیک در موش های صحرایی نر انجام شده است.

روش تحقیق

در این مطالعه به منظور رعایت اصول اخلاقی، کار بر روی حیوانات بر اساس پروتوکل هلسینکی و دستور کار انجمن علوم اعصاب آمریکا انجام شد (۹). گیاه کاکوتی به طور دستچین از استان خراسان رضوی و توابع شهرستان مشهد جمع آوری شد. این گیاه توسط مرکز هرباریوم دانشکده علوم دانشگاه آزاد مشهد با کد ۱۰۳۱۳ مورد تأیید قرار گرفت. بعد از شستن با آب معمولی، اجزای گیاه در سایه خشک شدند. سپس به صورت پودر جمع آوری شدند. ۵۰ گرم از پودر خشک گیاه کاکوتی داخل کاغذ مخصوص کارتوش ریخته و در دستگاه سوکسله قرار داده شد. برای تهیه عصاره آبی ۳۰۰ میلی لیتر آب مقطر در محفظه مخصوص دستگاه ریخته شد و برای تهیه عصاره الکلی ۳۰۰ میلی لیتر اتانول ۹۶ درصد در محفظه مخصوص دستگاه ریخته شد. همچنان که کیسه حرارتی دستگاه، آرام آرام گرم می شود حلال (آب و الکل) نیز گرم شده و عصاره گیاه کاکوتی با حلال مخلوط گشته و به بالن بر می گردد. بدین ترتیب از حجم کل محلول کاسته نمی شود. عصاره گیری در ۱۰ ساعت صورت گرفت تا اطمینان حاصل شود که تمام عصاره قابل حل در حلال از پودر استخراج شده است. برای حذف حلال عصاره به دست آمده در پلیت های با وزن مشخص و استریل ریخته شد و در انکوباتور قرار داده شد تا کاملاً حلال حذف گردید (۱۰). موش های صحرایی نر از بخش حیوانات دانشکده پزشکی دانشگاه فردوسی مشهد خریداری شدند. تا زمان انجام آزمایش حیوانات در شرایط نوری استاندارد (۱۲) ساعت نور و ۱۲ ساعت تاریکی) روزانه و درجه حرارت ۲۲ تا ۲۴ درجه سانتی گراد در اتاق حیوانات دانشکده علوم دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد نگهداری شدند. آب مورد نیاز حیوانات از آب آشامیدنی شهر و غذای آن ها نیز دارای فرمول استاندارد و از شرکت جوانه خراسان تهیه شد. در این تحقیق ۲۴ سر موش صحرایی نر نژاد ویستار با وزن تقریبی ۲۵۰ تا ۳۰۰ گرم به چهار گروه ۶ تایی کنترل، کمپرسیون، کمپرسیون+ تیمار با عصاره آبی دوز ۷۵ میلی گرم بر کیلوگرم و کمپرسیون+ تیمار با عصاره الکلی با دوز ۷۵ میلی گرم بر کیلوگرم تقسیم شدند. به صورت تجربی در مطالعات قبلی اثبات شده است که این دوزها می تواند مؤثر باشد (۱۱). عصاره در ۲ نوبت در

روزهای اول همزمان با کمپرسیون و در روز هفتم به صورت درون صفاقی تزریق شد. رت های هر گروه با تزریق داخل صفاقی ماده بیهوشی زایلازین ۶ میلی گرم و کتامین ۶۰ میلی گرم به نسبت وزن بدن بی هوش شدند، سپس عصب سیاتیک پای راست در ناحیه سر استخوان ران توسط پنس قفل دار (قفل دوم برای ۶۰ ثانیه) تحت کمپرسیون قرار گرفت (۱۲). پس از کمپرسیون محل ضایعه ضد عفونی و توسط گیره فلزی بخیه زده شد. بعد از این که موش ها هوشیاری اولیه خود را به دست آوردند، به قفس های جداگانه منتقل و در شرایط استاندارد اتاق حیوانات از نظر نور، دما و رطوبت نگهداری شدند. در گروه های تیمار اولین تزریق عصاره بلافاصله بعد از انجام عمل کمپرسیون انجام شد و دومین مرحله تزریق درون صفاقی عصاره در گروه های تیمار ۷ روز پس از اولین تزریق صورت گرفت. ۲۸ روز پس از کمپرسیون از قطعات نخاعی مربوط به عصب سیاتیک (L4-L6) پس از بیهوشی کامل نمونه برداری انجام شد (۱۳). سپس نمونه های نخاع در دو مسیر برای مطالعه بافتی و مطالعه بیان ژن قرار گرفتند. برای مطالعه بافتی از آنجا که بافت عصبی بافتی حساس است و به سرعت دچار فرآیندهای اتولیز می شود و علاوه بر این به علت وجود پرده های سخت اطراف نخاع تثبیت کننده نیز به خوبی در آن نفوذ نمی کند. برای تثبیت از روش پرفیوژن استفاده شد. در این روش در حیوان بی هوش، تثبیت کننده (فرمالین ۱۰ درصد نمکی) در بسترهای عروقی جریان می یابد (۱۳). پس از اتمام پرفیوژن، نمونه برداری از نخاع انجام شد. ابتدا با قیچی ناحیه قفسه سینه باز شده تمام محتویات قفسه سینه و شکم خارج می شود سپس در ناحیه مهره های قفسه سینه با اسکارپل ستون مهره ها به طور عرضی برش خورده و به آرامی با قیچی نوک باریک سطح شکمی مهره ها تا انتهای ستون مهره ها برش خورده و برداشته شده و نخاع به صورت کامل خارج می شود. برای یکسان بودن نمونه برداری در همه نمونه ها، نخاع به طور کامل تا انتهای دم اسب جدا شد و از انتهای دم اسب به اندازه ۱۸ میلی متر بالا رفته و نمونه هایی به طول ۸ میلی متر تهیه شد. نمونه های تهیه شده به مدت ۲ هفته درون فیکساتور قرار گرفته و پس از آن وارد مرحله پاساژ بافتی شدند. نمونه ها پس از طی مراحل پاساژ وارد مرحله برش گیری

روش انجام آزمایش جهت بررسی بیان ژن استخراج RNA از بافت نخاع به روش ستونی مواد مورد نیاز:

کیت استخراج RNAColumn RNA isolation Kit III (DENAzist)، الکل ۷۰٪ تهیه شده با آب RNase free، سانتریفیوژ، دستگاه هموژنایزر، میکروتیوب ۱/۵ ml و ۰/۵ RNase free، نوک سمپلر زرد و آبی RNase free، سمپلر، ازت مایع.

روش کار

ابتدا از بافت نخاع نمونه برداری شد. سپس مراحل استخراج RNA با استفاده از کیت تجاری Column RNA isolation Kit III (DENAzist) انجام گرفت.

الف: مرحله آماده سازی

۱: گرم کردن DR2 تا دمای ۷۰ درجه سانتی گراد
۲: بافت نخاع در ۳ مرحله در مایع ازت کوبیده می شود تا کاملاً پودر شود.

۳: پودر را به میکروتیوب ۱/۵ ml منتقل کرده سپس ۱۷۵ DR1 به آن اضافه می شود.

۴: به مدت ۳۰ ثانیه بافت هموژنیزه می شود.

۵: ۵ دقیقه در محیط می ماند.

ب: شروع استخراج RNA

۱. ۳۵۰ μl DR2 گرم شده در دمای ۷۰ درجه به میکروتیوب اضافه می شود. ۲-۳ بار معکوس سپس به مدت ۵ دقیقه با ۱۳۰۰۰ دور سانتریفیوژ می شود.

۲. پس از پایان سانتریفیوژ یک فاز جامد در پایین و یک فاز مایع در بالا ایجاد می شود. سپس ۵۰۰ میکرولیتر مایع رویی را با سمپلر به میکروتیوب ۱/۵ ml جدید منتقل کرده و بقیه دور ریخته می شود.

۳. ۲۳۵ μl اتانول ۹۵٪ به مایع مرحله بالا اضافه و ۲-۳ بار معکوس می شود.

۴. مایع حاصل بلافاصله به ستون های استخراج منتقل می شود.

۵. میکروتیوب به مدت ۱ دقیقه با ۳۰۰۰ دور سانتریفیوژ

شده، برش گیری با استفاده از دستگاه میکروتوم انجام شد. برش گیری به صورت سریالی صورت گرفت به این صورت که از هر ۳۰ برش ۳ برش متوالی بر روی لام قرار گرفت و در نهایت از هر نمونه ۳۰ لام تهیه شد. و برش های سریال ۷ میکرونی تهیه شده با هماتوکسیلین و اتوزین رنگ آمیزی شدند (۱۴). با استفاده از دستگاه فتومیکروسکوپ از منطقه شاخ قدامی نخاع در سمت راست در لام های تهیه شده، از ۲ برش متوالی عکس هایی تهیه شد. برای شمارش نورون های حرکتی آلفا شاخ قدامی نخاع در سمت راست، از روش دایسکتور^۱ استفاده شد. در این روش در یک چهار چوب مرجع نورون ها شمارش می شوند. اگر ذره ای در چهار چوب مرجع باشد؛ ولی در چهار چوب بعدی (در برش متوالی بعدی) نباشد، در شمارش به حساب می آید، اما اگر نورونی در هر دو چهار چوب باشد، در شمارش محسوب نمی شود (۱۵). برای بررسی داده ها به پارامتر دانسیته نورون ها (ND) نیاز بود که از طریق فرمول زیر محاسبه شد (۱۵):

$$ND = \frac{Q}{A \times V} \times \text{dissector}$$

$\sum Q$: مجموع نورون های شمارش شده در یک نمونه

$\sum \text{frame}$: مجموع دفعات نمونه برداری شده

V : حجم چهارچوب نمونه برداری که برابر است با:

$$V_{\text{dissector}} = A \times \text{Frame} \times H$$

A : مساحت چهارچوب نمونه برداری

H : فاصله بین دو برش یا ضخامت هر برش

برای آنالیز آماری داده ها از نرم افزار Minitab14 و آزمون

Anova و با سطح معنی داری $P < 0.05$ استفاده شد و جهت رسم

نمودارها از نرم افزار Excell استفاده گردید.

برای بررسی بیان ژن در نمونه هایی که بدون پرفیوژن انجام

شد به روش ذیل مراحل پیش رفت:

¹Disector

Random hexamer 200ng/μl –

DEPC-treated water –

RT-preMix (2x) –

دستگاه مورد نیاز: PCR

روش کار:

برای انجام واکنش RT-PCR از روی RNA، با استفاده از آنزیم Reverse Transcriptase، cDNA می‌سازیم. برای RT PCR سه جفت پرایمر وجود دارد. الیگو دی تی 16 (dT) Oligo: پرایمری است که ۱۶ باز دارد و همه T به انتهای دم پلی A متصل می‌شود، سپس آنزیم متصل شده و از روی RNA رونویسی می‌کند و cDNA را می‌سازد. راندوم هگزامر Random Hexamer: ۶ باز دارد از ۴۰ نوع باز به صورت رندوم توالی‌های ۶ تایی می‌سازد؛ چون طول آن کوتاه است می‌تواند به صورت اتفاقی به RNA متصل شوند سپس آنزیم به انتهای پرایمر متصل می‌شود و رونویسی می‌کند. Speciphic primer: پرایمر اختصاصی است. mRNA مربوط به ژن خاصی است. پرایمر اختصاصی طراحی می‌کنیم. به صورت اختصاصی پرایمر mRNA خود را پیدا می‌کند و رونویسی انجام می‌شود.

مراحل ساخت cDNA

بسته به غلظت RNA در هر نمونه بین ۲ تا ۳/۵ میکرولیتر از نمونه RNA نرمال و تیمار برداشته شد. ۱ ML، 16 (dT) Oligo به هر نمونه اضافه گردید. به هر میکروتیوب آنقدر DEPC Wather اضافه گردید که حجم به ۱۰ μl برسد. ۵ دقیقه در دستگاه PCR در دمای ۷۰ °C قرار داده شد تا ساختارهای ثانویه از بین برود. نمونه‌ها چند دقیقه روی یخ قرار گرفت. به هر میکروتیوب ۱۰ μl RT premix(2x) اضافه شد سپس توسط سمپلر کاملاً میکس گردید. نمونه‌ها ۱۰ دقیقه در دمای ۲۵ °C و ۶۰ دقیقه در دمای ۷۰ °C ۵۰ انکوبه شدند.

می‌گردد و پس از هر سانتریفیوژ مایع جمع شده در لوله جمع کننده پایین ستون دور ریخته می‌شود.

۶. DR355۰ μl به ستون اضافه می‌گردد و به مدت ۱ دقیقه با ۱۳۰۰۰ دور سانتریفیوژ می‌شود.

۷. دوباره DR3 ۲۰۰ μl به ستون اضافه می‌گردد و به مدت ۲ دقیقه با ۱۳۰۰۰ دور سانتریفیوژ می‌شود.

۸. ستون‌ها به یک میکروتیوب ۱/۵ ml جدید منتقل می‌شود. و DR4 50 μl به ستون اضافه می‌گردد و به مدت ۲ دقیقه در دمای اتاق می‌ماند، سپس ۲ دقیقه با ۸۰۰۰ دور سانتریفیوژ می‌شود.

۹. دوباره DR4 ۵۰ μl به ستون اضافه می‌گردد و به مدت ۱ دقیقه در دمای اتاق می‌ماند سپس ۲ دقیقه با ۱۳۰۰۰ دور سانتریفیوژ می‌شود.

۱۰. ستون‌ها دور انداخته می‌شود و ۱۰۰ μl محلول حاصل حاوی RNA جهت نگهداری در فریزر به ۳ میکروتیوب ۰/۵ ml با نسبت ۲۰ : ۴۰ : ۴۰ منتقل می‌شود.

۱۱. Total RNA حاصل توسط دستگاه نانودراپ تعیین کیفیت و کمیت می‌شود.

۱۲. RNA استخراج شده در فریزر -۷۰ °C نگهداری می‌شود.

کنترل کیفیت RNA استخراج شده

با استفاده از تکنیک اسپکتروفتومتری و دستگاه نانودراپ از کیفیت RNA و استخراج صحیح آن اطمینان حاصل شد. این دستگاه به‌طور اتوماتیک غلظت RNA را با استفاده از جذب نوری در طول موج ۲۶۰ نانومتر، محاسبه می‌کند. پس از آماده‌سازی نمونه و گذاردن آن در مکان قرارگیری نمونه، دستگاه غلظت نمونه مورد نظر را در طول موج مربوطه، بر حسب نانوگرم بر میکرولیتر، محاسبه می‌نماید (۱۶).

سنتز cDNA

مواد مورد نیاز:

Total RNA –

Oligo (dT) 16 500ng/μl –

برای توقف واکنش نمونه ها به مدت ۱۰ دقیقه در دمای °C ۷۰ قرار گرفتند. شده با رنگ های فلورسانس در انتهای ۵' یا ۳' استفاده می شود، که امکان بررسی میزان محصول PCR را بدون جداسازی آن ها در روش های الکتروفورز در ژل آگاروز یا ژل پلی آکریل آمید می دهد. پس از اتمام کار نمونه ها به فریزر °C ۲۰- منتقل شدند.

پروتکل Real time PCR برای تعیین بیان ژن

کاسپاز ۳ و ۹

Real- Time PCR

در این روش از کاوشگرها یا پروب های هیبریداسیون نشان دار پروتکل پیشنهادی مطابق جدول ۱ می باشد.

جدول ۱- توالی پرایمر مورد استفاده برای بررسی بیان ژن کاسپاز ۳ و GAPDH

ژن	توالی پرایمر	دما
کاسپاز ۳	GCTGACTTCCTGTATGCTTAC	57.87
	GGAAGGTGGCAACGGAAT	55.97
GAPDH	ATTGCTGACAGGATGCAGAA	55.25

جدول ۲- توالی پرایمر مورد استفاده برای بررسی بیان ژن کاسپاز ۹ و GAPDH

ژن	توالی پرایمر	دما
کاسپاز ۹	TCTCTTCATCTCCTGCTTAG	53.69
	GCAAAGGAGCAGAGAGTA	55.25
GAPDH	TAGAGCCACCAATCCACAC	56.67

مواد مورد نیاز برای RT PCR جهت مقدار بیان ژن کاسپاز ۳ و کاسپاز ۹ مطابق جدول ۳ می باشد.

جدول ۳- مواد مورد نیاز RT PCR

ترکیبات	حجم	نهایی
SYBR Green PCR Master mix (2x)	10ul	1x
Forward primer	2ul	100um
Reverse primer	2ul	100um
Template Cdna	2ul	0.5-1um
Sterilized D.W	4ul	-
Total volume	20ul	-

برنامه دمایی Real Time PCR ۹ برای بیان ژن کاسپاز ۳ و کاسپاز ۹

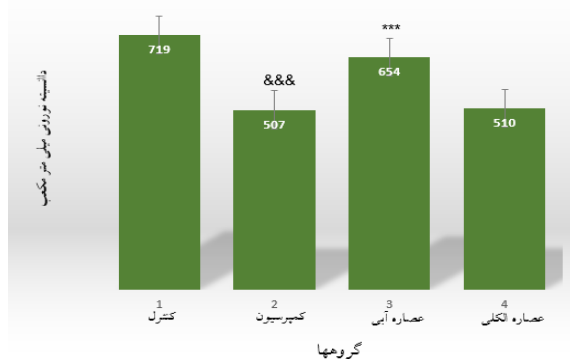
جدول ۴- برنامه دمایی Real Time PCR برای بیان ژن کاسپاز ۳ و کاسپاز ۹

سیکل	زمان	دما
1	1min	95
40	15sec	95
	30sec	59
	30sec	72
1	10min	95

یافته‌ها

شمارش نورون‌های حرکتی آلفا و دانسیته نورونی در شاخ قدامی نخاع در گروه‌های مختلف نشان داد که پدیده کمپرسیون باعث کاهش معنی‌دار دانسیته نورونی در نورون‌های شاخ قدامی نخاع پس از کمپرسیون نسبت به گروه کنترل شده ($P < 0.001$) و در گروه‌های تیمار در مقایسه با کمپرسیون دانسیته نورونی افزایش یافته است ($P < 0.001$). بیشترین اثرات حفاظت نورونی مربوط به عصاره آبی بود.

با توجه به مقدار $P < 0.001$ تست آماری نشان می‌دهد که بین گروه کمپرسیون و گروه تیمار عصاره آبی (کمپرسیون+تیمار با دوز ۷۵ میلی‌گرم/کیلوگرم) تفاوت معنی‌داری در دانسیته تعداد نورون‌ها وجود دارد (نمودار ۱) و این معناداری به صورت افزایش دانسیته تعداد نورون‌ها دیده می‌شود. ولی در گروه تیمار با عصاره الکلی دوز ۷۵ دانسیته نورونی نسبت به کمپرسیون افزایش معنی‌داری ندارد ($P = 0.09$).

نمودار ۱- مقایسه دانسیته تعداد نورون‌های حرکتی آلفا در شاخ قدامی نیمه راست نخاع بین گروه کمپرسیون و سایر گروه‌ها (کنترل، کمپرسیون، عصاره آبی ۷۵، عصاره الکلی ۷۵) (تعداد=۶). در هر گروه اعداد بیانگر میانگین دانسیته نورونی $\pm$ انحراف استاندارد می‌باشد.

***: اختلاف معنی‌داری بین گروه‌های تیمار با گروه کمپرسیون ($P < 0.001$).

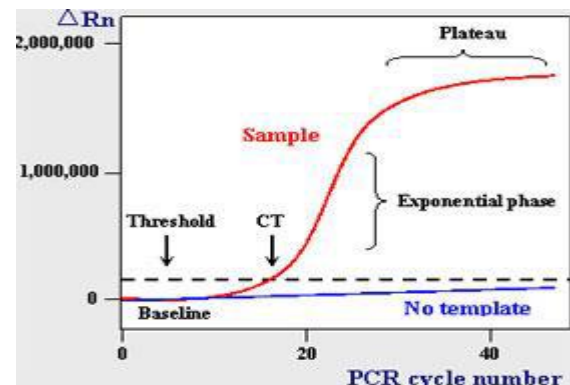
&&&: اختلاف معنی‌داری بین گروه کمپرسیون با گروه کنترل ($P < 0.001$).

مراحل Real time PCR

به طور کلی Real time PCR چند مرحله دارد (تصویر ۱): فاز اول The baseline region: با وجود اینکه محصول رشته‌ای وجود دارد ولی نور آن قابل ردیابی نیست. فاز دوم The exponential phase: محصول دو رشته‌ای در هر چرخه دو برابر می‌شود و رشد نمایی مربوط به واکنش شروع می‌شود.

فاز سوم The liner phase: ترکیبات واکنش و کارایی آن‌ها روبه اتمام است.

فاز چهارم The plateau phase: ترکیبات واکنش از بین می‌روند و افزایش در میزان فلورسنت مشاهده نمی‌شود (۱۷).

تصویر ۱- مراحل Real time PCR

آنالیز آماری داده‌ها

برای آنالیز آماری داده‌ها از نرم افزار MxPro و آزمون Anova با سطح معنی‌داری $P < 0.05$ استفاده شد و برای رسم نمودارها از نرم افزار Excell استفاده گردید.

ملاحظات اخلاقی

پایان‌نامه با عنوان بررسی اثر عصاره‌های آبی و الکلی گیاه کاکوتی بر روند آپوپتوز و تغییر بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ در نورون‌های شاخ قدامی نخاع پس از کمپرسیون عصب سیاتیک در رت نر در دانشگاه آزاد اسلامی- واحد مشهد بررسی و با شناسه اخلاق IR.IAU.MSHD.REC.1399.108 مصوب گردید.

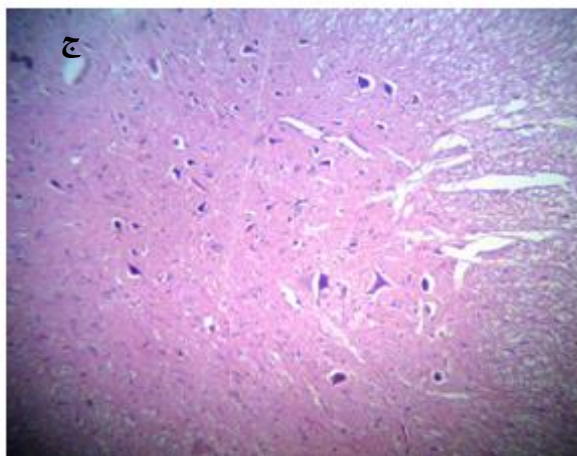
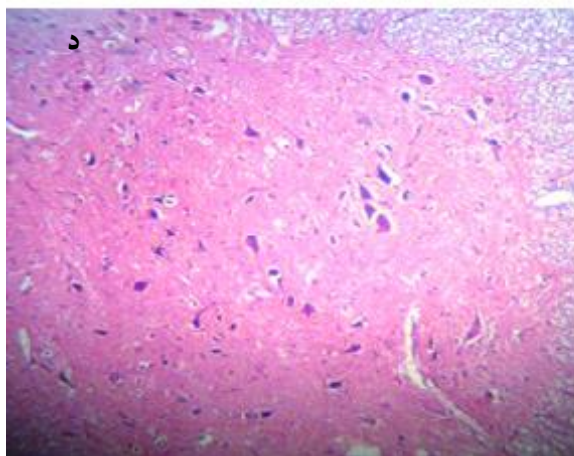
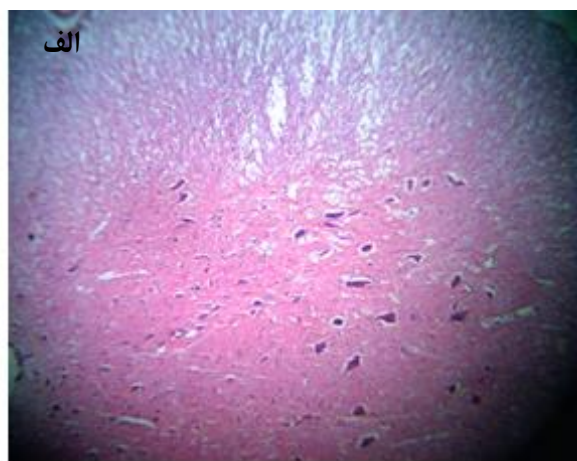
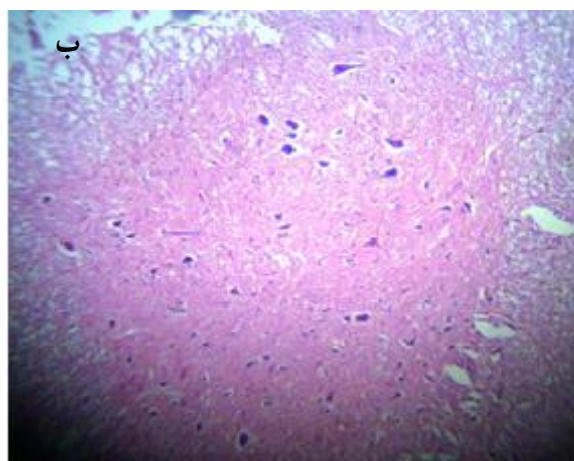
نمودار ۲- مقایسه دانسیته تعداد نورون های حرکتی آلفا شاخ قدامی نخاع در گروه های تیمار الکلی و آبی (تعداد=۶)

در هر گروه اعداد نشان دهنده میانگین $\pm$ انحراف معیار می باشد.

* نشان دهنده سطح معنی داری ($P < 0.05$).

با توجه به مقدار تست آماری $P = 0.01$ نشان می دهد که بین گروه تیمار عصاره الکلی (کمپرسیون+تیمار با دوز ۷۵ میلی گرم/ کیلوگرم) و گروه تیمار عصاره آبی (کمپرسیون+تیمار با دوز ۷۵ میلی گرم/ کیلوگرم) تفاوت معنی داری در دانسیته تعداد نورون ها وجود دارد ($P < 0.05$). (نمودار ۲) و این معناداری به صورت افزایش دانسیته تعداد نورون ها در گروه آبی دیده می شود.

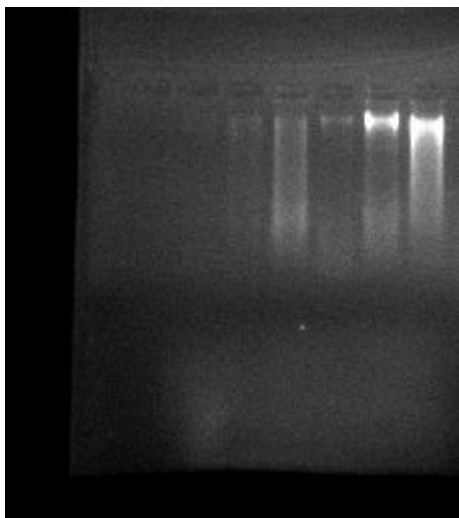
برای بررسی نتایج حاصل از تحقیق انجام شده، تصاویر تهیه شده از برش های بافتی نخاع برای بررسی آلفا موتونورون های نخاع در نیمه راست شاخ قدامی مورد بررسی قرار گرفت (تصویر ۱).

تصویر ۲- برش عرضی شاخ قدامی نخاع در گروه های مختلف (درشت نمایی 100x). رنگ آمیزی هماتوکسیلین انوزین

الف: گروه کنترل، ب: گروه کمپرسیون، ج: گروه تیمار با عصاره آبی، د: گروه تیمار با عصاره الکلی (درشت نمایی 100x). رنگ آمیزی هماتوکسیلین انوزین

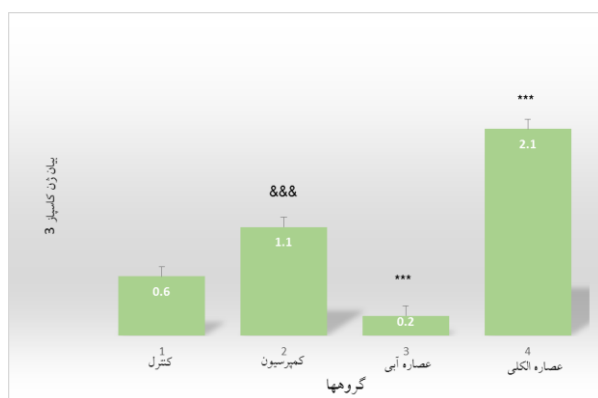
گروه های تیمار آبی و الکلی در ستون های آخر نشان داده شده اند تصویر (۲).

تصویر ۳- نتایج حاصل از ژل الکتروفورز

نتایج حاصل از بیان ژن کاسپاز ۳ در گروه های مختلف

در مقایسه بیان ژن کاسپاز ۳ بین گروه های (کنترل و کمپرسیون) و گروه کمپرسیون با گروه های عصاره الکلی و عصاره آبی مقدار P اختلاف معنی داری را نشان می دهد ($P < 0.001$).

نمودار ۳- مقایسه شدت بیان ژن کاسپاز ۳ بین گروه های مختلف

در هر گروه اعداد نشان دهنده میانگین $\pm$ انحراف معیار می باشد.

*** نشان دهنده سطح معنی داری ($P < 0.001$).

&&& مقایسه گروه کنترل با کمپرسیون را نشان می دهد.

*** مقایسه گروه های تیمار با کمپرسیون را نشان می دهد.

در گروه کنترل جسم سلولی نورون های سالم می باشد. هسته در مرکز قرار گرفته و شکل نورون ها به حالت کروی است.

در گروه کمپرسیون هسته به کنار رانده شده است و به تدریج در حال ناپدید شدن است. نورون ها از حالت کروی خارج شده و ظاهر چندوجهی به خود گرفته است.

در گروه تیمار با عصاره آبی تزریق عصاره با (دوز ۷۵ میلی گرم بر کیلوگرم) پس از کمپرسیون عصب سیاتیک موجب تغییرات رژنراسیون در آکسون می شود. به دنبال تغییرات رژنراسیون در آکسون، در بعضی سلول ها جسم سلولی به حالت طبیعی در آمده، و تورم سلولی کم می شود. این تغییرات در عصاره آبی مشهودتر است. در گروه تیمار شده با عصاره الکلی تغییر محسوسی در شکل نورون ها مشاهده نمی شود. ظاهراً اجزای موثر گیاه در این عصاره نبوده است.

نتایج حاصل از نانودراپ

برای اندازه گیری و اطمینان از کمیت RNA استخراج شده، کمیت توتال RNA به روش نانودراپ مورد سنجش قرار گرفت و نتایج حاصل در جدول ۵ درج شده است.

جدول ۵- غلظت RNA استخراج شده

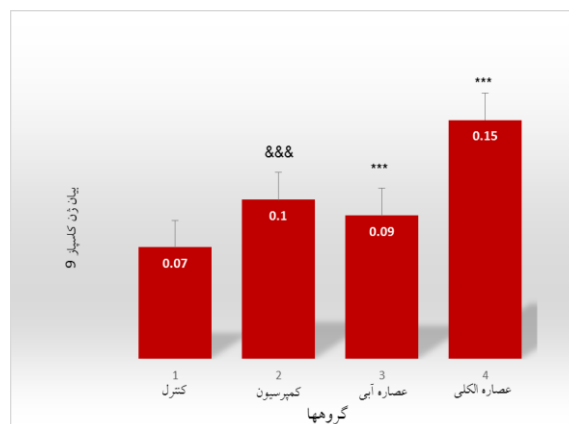
غلظت RNA($\mu\text{g}/\mu\text{L}$)	گروه
۰/۰۵	کنترل
۰/۰۱	کمپرسیون
۰/۱	کمپرسیون+عصاره آبی با دوز ۷۵ میلی گرم
۰/۰۳	کمپرسیون+عصاره الکلی با دوز ۷۵ میلی گرم

نتایج حاصل از Run کردن RNA ها روی ژل الکتروفورز

نمونه های RNA استخراج شده جهت بررسی کیفیت آن بر روی ژل آگاروز ۱/۵ درصد ران گردید، ستون اول Ladder (100bp) را نشان می دهد و ستون های دیگر RNA های موجود را به صورت ۳ باند مجزا نشان می دهد. همانطور که در نتایج نانودراپ نیز مشاهده می شود گروه کنترل در ستون دوم و به ترتیب

نتایج حاصل از بیان ژن کاسپاز ۹ در گروه های مختلف

در مقایسه بیان ژن کاسپاز ۹ بین گروه های (کنترل و کمپرسیون) و گروه کمپرسیون با گروه های عصاره الکلی و عصاره آبی مقدار P اختلاف معنی داری را نشان می دهد ($P < 0.001$).

نمودار ۴- مقایسه شدت بیان ژن کاسپاز ۹ بین گروه های مختلف

در هر گروه اعداد نشان دهنده میانگین $\pm$ انحراف معیار می باشد.

*** نشان دهنده سطح معنی داری ($P < 0.001$).

&&& مقایسه گروه کنترل با کمپرسیون را نشان می دهد.

*** مقایسه گروه های تیمار با کمپرسیون را نشان می دهد.

بحث

ضایعات سیستم عصبی گاهی غیر قابل برگشت و جبران ناپذیرند و باعث از کار افتادگی فرد و جامعه می شوند. در روند کمپرسیون عصب، فرایندهای التهابی فعال می شوند. چند ساعت پس از قطع مکانیکی اعصاب و رشته های عصبی، سلول های التهابی به منطقه آسیب دیده وارد شده و باعث پدید آمدن محیط شیمیایی زیان آور و آسیب بیشتر می شوند (۱۸).

همان طور که در قسمت نتایج مشاهده می گردد تعداد آلفا موتونورون های شاخ قدامی در گروه کمپرسیون نسبت به گروه کنترل کاهش معنی داری داشته است و این به این معناست که کمپرسیون عصب سیاتیک جانور سبب پدید آمدن اثرات دژنراسیون مرکزی به صورت رتروگرااد به سمت جسم سلولی نورون های حرکتی

در شاخ قدامی نخاع شده و در نهایت دانسیته نورونی در گروه کمپرسیون در مقایسه با کنترل کاهش معنی داری دارد (نمودار ۱). کمپرسیون عصب یکی از عوامل به وجود آورنده ضایعه در اعصاب محیطی می باشد. به دنبال کمپرسیون عصب سیاتیک وقایع بیولوژیکی متعددی در سطح سلولی و مولکولی روی می دهد که از آن جمله می توان به بروز آپوپتوزیس، افزایش ورود کلسیم به درون نورون، آزاد شدن نوروترانسمیترهای تحریکی مانند گلوتامات، فعال شدن پروتئاز کالپین، ایجاد رادیکال های آزاد و فعال شدن فرایندهای التهابی اشاره نمود و اگر کمپرسیون عصب شدید باشد منجر به دژنراسیون مرکزی در نخاع می گردد (۱۹).

چنانچه در نتایج حاصل از این تحقیق مرگ نورونی در گروه کمپرسیون اتفاق افتاده که کاهش دانسیته نورونی در این گروه شاهد این اتفاق است، به نظر می رسد برای ترمیم ضایعه عصب محیطی باید از ماده ای استفاده نمود که توانایی مهار یا به تعویق انداختن روندهای تخریبی فوق را داشته باشد و احتمالاً استفاده از کاکوتی که دارای طیف وسیعی از خواص فارماکولوژیکی و ویژگی های بارز آنتی اکسیدانی و ضد التهابی است، می تواند در حفاظت از عصب امید بخش باشد (۲۰).

از جمله ترکیبات طبیعی موجود در گیاهان خانواده نعنائیان لیمونن، کاراکرول، گاما ترپینن، سینئول، بتاکاروتن، نیاسین و تیمول می باشد. در مطالعه ای که توسط گلشنی و همکاران بر روی گیاهی از خانواده نعنائیان *kotschy Dracocephalum* صورت گرفت مشخص شد که این گیاه به دلیل وجود ترکیباتی نظیر لیمونن و آلفا ترپینئول دارای خاصیت ضد دردی می باشد (۲۱).

همچنین یکی از ترکیبات عمده و اصلی گیاه کاکوتی ماده ای به نام پولگون می باشد که اثرات ضد دردی و ضد التهابی آن به خوبی مشخص شده است (۲۲). گیاه کاکوتی احتمالاً به واسطه داشتن مواد مؤثری چون پولگون که اثرات التهابی آن طبق تجربیات قبلی اثبات شده است، اثرات ترمیمی خود را القا کرده است. چنان که نتایج دانسیته نورنی در گروه های تیمار عصاره آبی و عصاره الکلی افزایشی معنی داری را در هر دو گروه نسبت به گروه کمپرسیون نشان می دهد. آنالیز آماری داده ها اختلاف بین دانسیته نورونی گروه

تجربی با عصاره آبی با کمپرسیون را معنی‌دار توضیح می‌دهد. در حالی که این افزایش در گروه تجربی الکلی معنی‌دار نیست. از آنجایی که آنتی اکسیدان‌ها نقش ارزنده‌ای در حفاظت نورونی بر عهده دارند و کاکوتی دارای آثار بارز آنتی اکسیدانی است و در پژوهش‌های متعدد اثرات ضد اکسایشی عصاره و ترکیبات تشکیل دهنده آن گزارش شده است؛ بنابراین احتمال دارد اثرات ترمیمی عصاره‌های این گیاه به علت اثرات آنتی اکسیدانی گیاه باشد. در مقایسه دوتایی گروه‌های تیمار آبی با تیمار الکلی آنالیز آماری داده‌ها نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین این دو گروه مشاهده می‌شود. به‌طوری‌که گروه تیمار با عصاره آبی افزایش معنی‌داری را در دانسیته نورونی نسبت به گروه تیمار با عصاره الکلی نشان می‌دهد. این اثر احتمالاً به دلیل فلاونوئیدهای موجود در عصاره آبی است. شواهد نشان می‌دهد که فلاونوئیدها بقای نورونی و رشد آکسون پس از آسیب عصبی را حمایت می‌کند که نتایج به‌دست آمده از این تحقیق با بهبود سلول‌های عصبی در گروه تیمار احتمالاً نشان دهنده عملکرد فلاونوئیدهای موجود در عصاره گیاه کاکوتی در روی سلول‌های آسیب دیده بوده است (۲۳). فلاونوئیدها از طریق چلاته کردن یون‌های فلزی فعالیت آنتی اکسیدانی خود را اعمال می‌کنند. در این تحقیق خاصیت آنتی اکسیدانی بالا را به وجود این ترکیبات فنولی و فلاونوئیدی نسبت می‌دهند (۲۴). در بررسی نتایج بیان ژن مربوط به کاسپاز ۳ و ۹ در گروه کمپرسیون افزایش معنی‌داری را نسبت به گروه کنترل نشان داد که احتمالاً مرگ سلولی ایجاد شده از طریق القای کمپرسیون به علت افزایش بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ می‌تواند باشد. این کاسپازها مسیر داخلی آپوپتوز را راه اندازی می‌کنند. صرف نظر از محرک‌ها، این مسیر نتیجه افزایش نفوذپذیری میتوکندری و انتشار مولکول‌های پروآپوپتوتیک مانند سیتوکروم-C به سیتوپلاسمی ایجاد می‌شود. محرک‌های داخلی مانند آسیب‌های غیرقابل جبران ژنتیکی، هیپوکسیا، غلظت‌های بسیار بالایی از Ca^{2+} سیتوکولار و استرس اکسیداتیو شدید، برخی از عوامل ایجاد آپوپتوز درون سلولی هستند (۲۵). معمولاً کمپرسیون عصب یک نوع استرس اکسیداتیو شدید در حیوان ایجاد می‌کند که پیامد آن ورود عظیمی از یون‌های کلسیم به سلول می‌باشد؛ بنابراین می‌تواند عاملی برای ایجاد

فرایندهای آپوپتوز باشد.

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مقایسه بیان ژن کاسپاز ۳ بین گروه‌های (کنترل و کمپرسیون) افزایش معنی‌داری را در گروه کمپرسیون نشان می‌دهد. مقایسه گروه کمپرسیون با گروه‌های تیمار با عصاره آبی و الکلی نشان داد که در عصاره آبی کاهش معنی‌دار و در عصاره الکلی افزایش معنی‌داری برای بیان ژن کاسپاز ۳ مشاهده می‌شود. کاهش بیان ژن کاسپاز ۳ که از عوامل پیش برنده آپوپتوز است می‌تواند گویای این باشد که روندهای ترمیمی ایجاد شده در گروه تیمار شده با عصاره آبی کاکوتی از طریق مهار یا کاهش مسیر آپوپتوز داخل سلولی بوده است (۳).

در این تحقیق در گروه تیمار با عصاره آبی کمترین میزان بیان ژن کاسپاز ۳ مشاهده شد که با نتایج تعداد نوروها که بیشترین افزایش را در این گروه نشان می‌داد، همخوانی دارد. ظاهراً مواد موثر این گیاه بیشتر در عصاره آبی محلول بوده که ترمیم را افزایش داده است.

میزان بیان ژن کاسپاز ۹ در گروه کمپرسیون نسبت به کنترل افزایش قابل توجهی داشته که نشان دهنده القای آپوپتوز در این گروه است. بیشترین میزان بیان ژن کاسپاز ۹ در گروه تیمار با عصاره الکلی است که نشان دهنده القای آپوپتوز است و با نتایج دانسیته نورونی که به صورت کاهشی در این گروه است همخوانی دارد. در عصاره آبی بیان ژن کاسپاز ۹ نسبت به کمپرسیون کاهش پیدا کرده است که در این گروه القای آپوپتوز کاهش معناداری داشته است.

نتایج نشان می‌دهد که ظاهراً عصاره آبی این گیاه توانسته به‌طور مؤثری بیان ژن‌های کاسپاز ۳ و ۹ را کاهش دهد؛ بنابراین احتمالاً اثرات رژراسیونی مشهود این عصاره مربوط به مسیرهای سیگنالینگ کاسپازی می‌باشد.

با بررسی نتایج این پژوهش مشخص شد که در لام‌های میکروسکوپ نوری در گروه کنترل هسته در مرکز قرار دارد و شکل نورو کروی بوده است؛ ولی در گروه کمپرسیون هسته در کنار و چروکیده می‌باشد؛ در گروه‌های تیمار نوروها مجدداً به سمت مرکز سلول برگشته است که در گروه تیمار با عصاره آبی هسته‌ها واضح‌تر

دیده می شوند و تشابه بیشتری به گروه کنترل نشان می دهد. نرمال گزارش می کند. احتمالاً فراکسیون عصاره آبی گیاه کاکوتی دارای جز موثری است که باعث این بهبودی می شود.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که کمپرسیون عصب سیاتیک سبب ضایعات سیستم عصبی مرکزی شده است؛ به گونه ای که باعث دژنره شدن جسم سلولی نورون ها در نخاع می شود. تیمار گروه ها با عصاره های آبی و الکلی گیاه کاکوتی باعث بهبود نسبی روندهای آپوپتوزی القا شده گردید؛ به طوری که در گروه بیمار شده با عصاره آبی تعداد نورون ها به گروه کنترل نزدیک شده و بیان ژن کاسپاز ۳ و ۹ نسبت به گروه کمپرسیون کاهش یافته که حاکی از مهار آپوپتوز و پیشرفت رژنراسیون سلول است. مشاهدات میکروسکوپ نوری وضعیت سلول ها را در این گروه مشابه سلول

تقدیر و تشکر

این تحقیق حاصل پایان نامه با کد ۲۱۴۵۰ است که در گروه زیست شناسی، دانشکده علوم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد صورت گرفت. از مدیریت محترم گروه زیست شناسی سرکار خانم دکتر بالانژاد کمال تشکر و قدردانی را دارم.

تضاد منافع

نویسندگان مقاله اعلام می دارند که هیچ گونه تضاد منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

منابع:

- 1- Tehranipour M, Bahar ara J, Mostafae M. The neuroprotective effect of CSF interaperitotoneal injection on alpha motor degeneration after sciatic nerve compression in rat. J Arak Uni Med Sci. 2009; 12(3): 101-8. [Persian]. [Link](#)
- 2- Tehranipour M, Javadmoosavi Z. The Neuroprotective Effect of Alcoholic Extract of Cannabis Sativa on Neuronal Density of Spinal Cord Alpha Motoneurons after Sciatic Nerve Injury in Rats. J Shahid Sadoughi Uni Med Sci. 2011; 19(3): 339-49. [Persian]. [Link](#)
- 3- Coleman MP, Conforti L, Buckmaster EA, Tarlton A, Ewing RM, Brown MC, et al. An 85- kb tandem triplication in the slow Wallerian degeneration (Wlds) mouse. Proc Natl Acad Sci USA. 1998; 95(17): 9985-90. DOI: [10.1073/pnas.95.17.9985](#)
- 4- Lebel-Hardenack S, Grant SR. Genetics of sex determination in flowering plants. Trends Plant Sci. 1997; 2(4): 130-6. DOI: [10.1016/S1360-1385\(97\)01012-1](#)
- 5- Zeinali H, Arzani A, Razmjoo R, Rezaee MB. Evaluation of Oil Compositions of Iranian Mints (*Mentha ssp.*). 2005; 17: 156-59. DOI: [10.1080/10412905.2005.9698863](#)
- 6- Salehi P, Sonboli A, Eftekhari F, NejadEbrahimi S, Yousefzadi M. Essential oil composition, antibacterial and antioxidant activity of the oil and various extracts of *Ziziphora clinopodioides* subsp. *rigida* (BOISS.) RECH. f. from Iran. Biol Pharm Bull 2005; 28(10): 1892-6. DOI: [10.1248/bpb.28.1892](#).
- 7- Basak S, Hoffmann A. Crosstalk via the NF-kappaB signaling system. Cytokine Growth Factor Rev. 2008; 19(3-4): 187-197. DOI: [10.1016/j.cytogfr.2008.04.005](#)
- 8- Aris A, Marrinhas E, Carvalho R, Dias C, Saavedra MJ. Phytochemical Composition and Antibacterial Activity of ahaydroalcoholic Extract of *Pterospartum tridentatum* and *Mentha Pulegium* against *Staphylococcus aureus* Isolates. Biomed Res int. 2016; 2016:5201879.1-12. DOI: [10.1155/2016/5201879](#)
- 9- Fadaei F, Zahedi L, Farahani Z, Ghasemzade N. Review of two version of declaration of Helsinki (2013 and 2008): challenges and changes. J Med Ethics Hist Med. 2016; 9 (3); 75-92. [Link](#)
- 10- Cicchetti E, Chaintreau A. Comparison of extraction techniques and modeling of accelerated solvent extraction for the authentication of natural vanilla flavors. J Sep Sci. 2009; 32(11): 1957-64. DOI: [10.1002/jssc.200800650](#)

- 11- Tehranipour M, Attariyan F. The neuroprotective effect of stachys lavandulifolia Vahl leaves aqueous extract on the density of alpha neurons in anterior horn of spinal cord after sciatic nerve compression in rats. J shahrekord Univ Med Sci. 2015; 17(2): 119-126. [Persian]. [Link](#)
- 12- Alikhanzade M, Tehranipour M, Khayatzaide J. The study of effect of aquatic extracts of Achillea biebersteinii leave on repair alpha motoneurons after sciatic nerve injury in rat. J Shahrekord Univ Med Sci. 2013; 15(4): 16-25. [Persian]. [Link](#)
- 13- Razavi M, Tehranipour M, Khayatzaide J. Effects of aqueous extract saliva chloroleuca leaves on degeneration alpha motoneurons in spinal cord after sciatic nerve compression in rat. J Shahrekord Univ Med Sci. 2014; 16(2): 22-30. [Link](#)
- 14- Behnam-Rasouli M, Nikraveshe M, Mahdavi-Shahri N, Tehranipour M. Post-Operative time effect after sciatic nerve crush on the number of alpha motoneurons using stereological counting method (Dissector). Iran Biomed j. 2000; 4(1): 45-9. [Persian]. [Link](#)
- 15- Sterio DC. The unbiased estimation of number and sizes of arbitrary particles using the disector. J Microsc. 1994; 134(Pt 2): 127-36. DOI: [10.1111/j.1365-2818.1984.tb02501.x](#)
- 16- Atawodi S.E, Atawodi J.C, Dzikwi A. Polymerase chain reaction: Theory, practice and application: A review. 2011; Sahel Med. 2010; 13(2): 54-63. DOI: [10.4314/smj2.v13i2.64834](#)
- 17- Jeon S, Kumar Jha M, Ock J, Suk K. Role of Lipocalin-2-Chemokine Axis in the Development of Neuropathic Pain following Peripheral Nerve Injury. J Biol Chem. 2013; 288(33): 24116-27. DOI: [10.1074/jbc.M113.454140](#)
- 18- Rowinsky E, Donehower R. The clinical pharmacology and use of antimicrotubule agents in cancer chemotherapeutics. Pharmacol Ther. 1991; 52(1): 35-84. DOI: [10.1016/0163-7258\(91\)90086-2](#)
- 19- Hanz Sh, Fainzilber M. Retrograde signaling in injured nerve - the axon reaction revisited. J Neurochem. 2006; 99(1): 13-9. DOI: [10.1111/j.1471-4159.2006.04089.x](#)
- 20- Mohamed A, Shoker A, Bendjelloul F, Mare A, Alzrigh M, Benghuzzi Het al. Improvement of experimental allergic encephalomyelitis (EAE) by thymoquinone: an oxidative stress inhibitor. Biomed Sci Instrum. 2003; 39: 440-5. [Link](#)
- 21- Golshani S, Karamkhani F, Monsef Esfehiani HR, Abdollahi M. Antinociceptive effects of the essential oil of Dracocephalum kotschy in the mouse writhing test. J Pharma Pharmaceut Sci 2004; 7(1): 76-9. [Link](#)
- 22- De Sousa DP, Junior EV, Oliveira FS, De Almeida RN, Nunes XP, Barbosa-Filho JM. Antinociceptive activity of structural analogues of rotundifolone: structure-activity relationship. Z Nature Forsch [C] 2007; 62 (1-2): 39-42. [Link](#)
- 23- Stankiewicz AR, Lachapelle G, Foo CP, Radicioni SM, Mosser DD. Hsp70 inhibits heat-induced apoptosis upstream of mitochondria by preventing Bax translocation. J Biol Chem. 2005; 280: 38729-38733. DOI: [10.1074/jbc.M509497200](#)
- 24- Kang MH, Reynolds CP, Bcl-2 inhibitors: Targeting mitochondrial apoptotic pathways in cancer therapy. Clin Cancer Res. 2009, 15(4): 1126-1132. DOI: [10.1158/1078-0432.CCR-08-0144](#)
- 25- Goldar S, Shekari Khaniani M, Mansoori Derakhshan S, Baradaran B. Molecular mechanisms of apoptosis and roles in cancer development and treatment. Asian Pac J Cancer Prev. 2015; 16(6): 2129-44. DOI: [10.7314/apjcp.2015.16.6.2129](#).